

دستوری برای چک کشیدن

چند صباحی است که پرونده‌های چکی تبدیل به یکی از موضوعات پر رفت و آمد به مراجع قضایی شده و بنا به گفته مسوولین دستگاه قضا، حجم زیادی از پرونده‌ها را به خود اختصاص داده است.

چند صباحی است که پرونده‌های چکی تبدیل به یکی از موضوعات پر رفت و آمد به مراجع قضایی شده و بنا به گفته مسوولین دستگاه قضا، حجم زیادی از پرونده‌ها را به خود اختصاص داده است. البته برای تایید این حرف کافی است که سری به دادگستری شهرتان بزنید تا به عمق فاجعه پی ببرید.

حال جای بسی تعجب است چرا نوشته‌ای را که قانونگذار به منظور سهولت و سرعت در امر تجارت به نام چک شناسایی کرده و آن را گره‌گشای معاملات تجاری و بازرگانی قرار داده، خود به نوعی گره در کار تاجر و غیرتاجر انداخته و دیگر کسی راغب به انجام معامله با چک نیست تا جایی که وقتی به بازار می‌روید معمولاً می‌گویند چک قبول نمی‌کنیم مگر چک کارمندی. ریشه‌یابی این امر بحثی تخصصی است که در حوصله این نوشتار نمی‌گنجد، اما شاید بتوان گفت که یکی از عمده دلایل این وضع ضعف قانون در اجازه صدور و ارائه دسته چک به هر متقاضی باشد. از این هفته مجموعه مطالبی را در این صفحه به چاپ می‌رسانیم که احتمالاً در حین معاملات چکی به کارتان خواهد آمد.

انواع چک

در حال حاضر شاید بتوان گفت برای موضوعات و دعاوی مربوط به چک 2 قانون اصلی داریم؛ یکی قانون تجارت و دیگری قانون صدور چک. اما در این بین فقط قانون تجارت تعریفی از چک را ذیل ماده 310 بیان کرده است که بدین شرح است: چک نوشته‌ای است که به موجب آن صادرکننده وجوهی را که در نزد محال علیه دارد کلاً یا بعضاً مسترد یا به دیگری واگذار می‌نماید. مطلبی که باید در این جا اشاره کرد این است که در تعریف چک بیان شده (چک نوشته‌ای است...) اما باید دانست که هر نوشته‌ای به عنوان چک قبول نمی‌شود بلکه منظور فقط برگه‌های مخصوصی است که بانک‌ها یا موسسات مالی و اعتباری در اختیار دارند و به عنوان دسته چک به مشتریان خود ارائه می‌دهند، پس در حال حاضر فقط این نوع از نوشته‌ها تحت عنوان چک در جامعه رواج دارد و مورد حمایت است.

بد نیست در این میان با انواع چک که در ماده 1 قانون صدور چک بیان شده نیز آشنا شویم.

1 - چک تایید شده: این نوع از چک‌ها بدین‌گونه است که بانک مبلغ مورد نظر قید شده در چک صادر شده است تایید می‌نماید، در واقع پرداخت آن چک را تایید و تضمین می‌کند.

2 - چک تضمین شده: چکی است که بانک به حساب خودش صادر می‌کند و پرداخت وجه آن از سوی بانک تضمین می‌شود مثلاً بانک صادرات به حساب بانک صادرات در وجه شخص معین چک صادر می‌کند.

3 - چک مسافرتی

4 - چک عادی: چک‌هایی که اشخاص به حساب جاری خود صادر می‌کنند و در جامعه رواج دارد و معمولاً وقتی سخن از چک مطرح می‌شود، منظور این نوع از چک است.

حال که تاحدودی با ماهیت و انواع چک آشنا شدیم باید بدانیم که هنگام معامله چکی چه اقداماتی را انجام دهیم که بعداً به مشکل برنخوریم.

بدین منظور باید به مجموعه‌ای از الزامات عمل کرد که بعضی از آنها در قانون آمده و برخی با حکم عقل سازگار است.

هشدارهای معامله چکی

شاید اگر تا حدودی به این توصیه‌ها گوش کنید بتوانید با خیال راحت‌تری معامله کنید.

1 - امضای صادرکننده: این شرط در ماده 311 قانون تجارت بیان شده و وجود امضا را یکی از شرایط صحت چک برشمرده است، پس برای این‌که برگه چک مورد حمایت قانونگذار قرار بگیرد باید حتماً امضا داشته باشد.

همچنین این نکته را به یاد داشته باشید که برخی از افراد و موسسات دارای مهری هستند که پای چک می‌زنند، اما این مهر به تنهایی کافی نیست و حتماً باید امضا نیز داشته باشد.

هرگاه معامله مشروطی می‌شود؛ شکی نیست و در ازای آن چکی به طرف مقابل می‌دهید سعی کنید در متن چک بنویسید که وصول این چک منوط به تحقق فلان شرط است 2 - گرفتن استعلام از بانک: سعی کنید هر وقت که می‌خواستید از کسی چک دریافت کنید حتماً به بانک بروید و تقاضای استعلام از حساب صاحب چک را بکنید و اگر مطمئن شدید که سابقه چک برگشتی ندارد، با او معامله کنید. برای انجام این کار بهتر است در ساعات اداری معاملات خود را انجام دهید چون اگر به بعدازظهر موقوف کنید دیگر بانکی پاسخگویی شما نخواهد بود و نمی‌توانید استعلام حساب شخص را مشاهده کنید. ناگفته نماند وقتی که استعلام می‌گیریم یا این‌که می‌دانیم طرف مقابل آدم خوش حسابی است با خیال راحت‌تری معامله می‌کنیم و از نگرانی و دغدغه پس از انجام معامله تا حدودی به دور خواهیم بود.

- 3 - چك از آن خود شخص باشد: حواستان باشد که تا حد ممکن چكي را که دریافت مي‌کنيد متعلق به خود شخص معامله‌کننده باشد، چون مشاهده شده برخي از افراد چك شخص ديگري را استفاده مي‌کنند و هنگام وصول وجه چك دردسر درست مي‌کنند.
- 4 - چك متعلق به بانك باشد: ماده 2 قانون صدور چك، چك‌هاي صادره به عهده بانك‌هاي ايراني را در حكم اسناد لازم‌الاجرا دانسته و از آن حمايت مي‌کند يعني به راحتي مي‌توانيد پس از برگشت زدن چك و دریافت گواهي عدم پرداخت به دايره اجراييات ثبت برويد و توقيف اموال صاحب حساب را خواستار شويد، اما چك‌هايي که موسسات مالي و اعتباري صادر مي‌کنند داراي چنين حمايتي از سوي قانونگذار نيستند و به عنوان يك سند عادي شناخته مي‌شوند و به موجب آنها نمي‌توانيد تقاضاي صدور اجرائيه نماييد. همچنين اگر به دادگاه يا شوراي حل اختلاف نيز مراجعه کنيد، با چك‌هاي بانكي سريع‌تر و آسان‌تر به نتيجه خواهيد رسيد.
- 5 - تاريخ صدور چك: اين مورد هم يكي از مواردی است که در ماده 311 قانون تجارت بيان شده است و بايد به هنگام صدور چك رعايت شود، اما فايده عملي اين نکته در مواقع واقعي است که شما با طرف مقابل بر اين موضوع که چك مدت‌دار بدهيد توافق مي‌کنيد. در اين مواقع طبق ماده 13 قانون صدور چك، صادرکننده چك قابل تعقيب کيفري نيست؛ در صورتي که ثابت گردد چك بدون تاريخ صادر شده و يا تاريخ واقعي صدور چك مقدم بر تاريخ مندرج در متن چك باشد. پس هنگامی که شما در صدور چك مدت‌دار تاريخ واقعي صدور را در چك قيد کنيد در واقع خود را از تعقيب کيفري مصون داشته‌ايد.
- 6 - نوشتن شرط در چك: هرگاه معامله مشروطي مي‌کنيد و در ازاي آن چكي به طرف مقابل مي‌دهيد سعي کنيد در متن چك بنويسيد که وصول اين چك منوط به تحقق فلان شرط است مثلاً اگر توافق کنيد که در صورت انجام فلان کار مي‌توانيد وجه چك را دریافت کنيد در اين مواقع نيز صادرکننده از تعقيب کيفري مصون است و دارنده چك فقط مي‌تواند از طرق حقوقي اقدام کند.
- 7 - چك ضمانت: در صورتي که چك را بابت تضمين مي‌دهيد حتماً در متن چك قيد کنيد که چك بابت تضمين فلان معامله يا فلان تعهد است چون در اين صورت خود را از تعقيب کيفري مصون داشته‌ايد.
- 8 - چك را در نزد خود نگه داريد: ماده 17 قانون صدور چك مي‌گويد «#وجود چك در دست صادرکننده دليل بر پرداخت وجه آن و انصراف شاکي از شکايت است مگر اين‌که خلاف اين امر ثابت گردد. «# پس اگر قبل از وصول وجه چك، آن را به صاحب حساب تحويل دهيد بدین معني است که پول خود را دریافت کرده‌ايد.
- 9 - رعايت فرصت قانوني: ماده 11 قانون صدور چك بيان مي‌کند در صورتي که دارنده چك تا 6 ماه از تاريخ صدور چك براي وصول آن به بانك مراجعه نکند يا ظرف 6 ماه از تاريخ صدور گواهي عدم پرداخت شکايت ننمايد، ديگر حق شکايت کيفري نخواهد داشت. پس پيشنهاده مي‌کنيم در هنگامی که چکتان برگشت مي‌خورد يا مشکل ديگري پيش مي‌آيد حتماً به موعده قانوني توجه داشته باشيد تا اين که حقتان ضايع نشود.

علي طالبي / جام جم